

Teatrul Unirii

În evoluția istorică a popoarelor se înseră evenimente ce depășesc dimensiunile cotidianului și deschid ampla perspectivă a dezvoltării societății. Asemenea evenimente, care marchează rezolvarea unor contradicții de veacuri, constituie adevărate puncte nodale; cunoașterea lor contribuie la înțelegerea rădăcinilor istorice adânci ale luptei maselor populare pentru libertate, progres și unitate națională.

Un astfel de eveniment a fost Unirea de la 1859, încununare a luptei îndelungate a poporului român împotriva cotozirilor străine și a exploatării feudale din interior. Căci, în ciuda separației statale durind de secole, conștiința originii comune, a comunității de limbă și teritoriu, a dezvoltării istorice în condiții asemănătoare, a fost vie în scrierile cronicarilor (Grigore Ureche, Mirou Costiu) și ale primilor istorici (Dimitrie Cantemir, Stolnicul Constantin Cantacuzino), pentru a se afirma cu putere la sfârșitul veacului al XVIII-lea, în valorificarea documentelor istorice și limbii de către reprezentanții „lumiști” ai Școlii Ardeleane (Samuil Micu, Gheorghe Șincai, Petru Maior).

Împlinită prin acțiunea directă a maselor, călăuzite de intelectualitatea cu vederi înaintate, ideea Unirii a avut preluđu, nu numai în fulguranta elipă a reuniunii celor trei provincii române sub sceptrul lui Mihai Viteazul în anul 1600, ci în întreaga serie de mișcări revoluționare — de la Tudor Vladimirescu și „conjurațiile” antif feudale de la începutul secolului al XIX-lea pînă la revoluția de la 1848 —, al cărei corolar a fost crearea statului național unitar. Actul Unirii de la 1859 apare, astfel, în covârșitoarea lui semnificație, ca eveniment hotărîtor pentru consolidarea statului român modern și pentru dezvoltarea lui pe linia progresului social-istoric, avînd un puternic ecou în folclorul și fiind învîluit de aura legendară a unui vis secular. Cu rezonanță în straturile largi ale populației din ambele principate, ideea unionistă, agitată de Comitetul central al Unirii, înființat în 1856 și dominat de personalitatea lui Vasile Alecsandri și a lui Mihail Kogălniceanu, a constituit obiectivul central al întregii mișcări culturale a timpului — reprezentată de D. Bolintineanu, Ion Ghica, Cezar Bolliac, C. A.

Rosetti ș.a.: ea a inspirat și cuvintele magice ale lui Băleescu, care proclamau dreptul și datoria poporului român de a se afirma ca „nație” liberă și independentă, în sioul universalității, spre a-și împlini „misia” în istorie. Puternic străbate acum lirismul cald al versurilor lui Alecsandri din „Jurămîntul” făcut la moșia lui Costache Negri, de la Mînjina: „Sub acest măreț castan / Să jurăm într-o frăție, / Ca de-acum să nu mai fie / Nici valah, nici moldovean / Ci să fim numai români / Într-un gînd, într-o unire / Și să ne dăm mîini cu mîini / Pentru-a țării ferice!”.

Incontestabil, ideea și actul Unirii au fost prezente — cu o deosebită intensitate — în variate producții literare, de la simpla notație memorialistică pînă la creația autentică: poezie, navelă, teatru. Prin impactul direct cu publicul, teatrul, îndeosebi, a trezit și purtat în masă sentimentul unității și al solidarității, transformîndu-l în mesagerul marii idei, cu un vibrant suflu patriotic, oferind totodată și o prezentare concretă a ei.

Cel mai prominent reprezentant al literaturii Unirii, Vasile Alecsandri, a schițat, cu grație și naturalețe, unitatea morală și frăția națională a poporului român din cele două principate, în vodevilul *Cinel-Cinel*, în care, prin intermediul iubirii dintre o fată munteancă și un flăcău moldovean, se sugerează unirea țărilor-surori, în versuri de coloratură populară („Piară dracul dintre noi / Să fim una amîndoi”). Poetul și-a continuat acțiunea, ci și pe linie satirică, bîcînd egoismul sectar al hoicrimii antiunioniste în sceneta *Păcală și Tindală*, apărută iut în publicația ieșeană „Zimbrul”, apoi în „Steana Dunării”. Dialogul dintre cele două personaje, direct și pregnant („Înțeleg că și tu vrei / Să jertfești o țară-ntreagă / Pentru-un ticălos bordei”), se încheie entuziast cu „Hora Unirii”. Mărturiile autorului, într-o scrisoare din 1858 către un prieten, atestă conștiința luptătorului pentru unitatea principatelor: „Ne aflăm în ajunul unor mari evenimente — notează el — și în lupta ercincă pentru realizarea unui mare

vis: Unirea Moldovei cu Valahia. Toți amicii noștri lucrează cu entuziasm sub impulsul acestei mari idei a Unirii (...). Cât despre mine, am cercat să fac din scena română un auxiliu puternic pentru succesul luptei și am avut mulțumirea (...) prin piesa *Cinel-Cinel* a pleda cauza Unirii”.

Publiciști și actori cunoscuți și-au adus contribuția însuflețită la pregătirea Unirii, întărind flacăra ideii unioniste, scriind și recitând, în diferite orașe, versuri înflăcărâte care fac apel la solidaritate și la sentimentul unității naționale, unii dintre ei (cazul actorului ieșean Al. Evolschi) fiind arestați, în cursul propagandei, de organele ocirnuirii. Millo, devenit director al Teatrului Mare din București încă din 1853, Mihail Pascaly, Costache și Iorgu Caragiale au jucat un rol de prim-plan. Fruntaș în această competiție, Pascaly a reprezentat în 1858, pe scena teatrului din Galați, poemul său dramatic *Văitorul României*, în timp ce Iorgu Caragiale compune, la București, șansoneta satirică *Cometul sau Astronomul vrăjitor*, în finalul căreia era adresat un îndemnul la Unire (Haidetți împreună cu toți să urăm / Frăție, Unire! Un glas să strigăm!), repetând aceeași chemare și într-o altă producție comică, *Surdul*, interpretată chiar de autor în 1857.

Dar seria pieselor dedicate Unirii nu se încheie aici. I. Dumitrescu-Movileanu, care, în timpul revoluției de la 1848, publicase comedia *Zece mii de galbeni sau Pălărnăria de trei zile*, scrie în 1855 o „comedie cu cintece”, *Smărăndița, fata pindarului*, în care satira exploantării lumii țărănești și pledoaria generoasă pentru emanciparea iubirii tinerilor de obligația înzestrării materiale sînt însoțite de unele aluzii la Unire (ceea ce i-a și oprit răspindirea în public). Cu o viziune ușor apologetică, scriitorul P. Grădișteanu, viitor director al Teatrului Național din București, compune în 1857 piesa isto-

rică *O noapte pe ruinele Tirgoviștei sau Umbra lui Mihail Viteazul*, schițînd un tablou simbolic, în care principele românesc iau înfățișarea a două surori, a căror apropiere e protejată de un înger păzitor.

Nu numai pledoaria patriotică pentru succesul acțiunii unioniste, ci actul Unirii, în-suși, odată înfăptuit, a reținut atenția unor scriitori ai timpului. C. D. Aricescu, publicist înflăcărat (care scriese, în 1857, *Trîmbița Unirii*, adevărată pledoarie solemnă pentru realizarea marelui eveniment), relatează entuziasmul mulțimii care a determinat alegerea lui Al. I. Cuza în București și compune piesa *Sărbătoarea Unirii sau 24 Ianuarie 1859*. Aceasta nu era numai o înălțătoare imagine a momentului istoric, ci lăsa să se întrevadă și speranțele țărănimii în schimbarea vitregelor ei condiții de viață în raporturile cu moșierimea și, mai ales, cu arendașii. La rîndul său, Iorgu Caragiale revine cu o piesetă intitulată *Moș Trifoi sau Cum îți vei așterne, așa vei dormi*, tablou alegoric în al cărui final se anunță proclamarea Unirii principatelor. În fine, Matei Millo scrie — și apoi recită — un *Imn pentru fericita alegere de la 24 Ianuarie*, publicat în „Românul” lui C. A. Rosetti, adevărată apoteoză a memorabilului act politic, în care imploră providența să apere țara de intrigile celor egoiști și interesați, asigurîndu-i un regim de dreptate și libertate („Doamne mare-ai îndurare peste neamul domnitor / Și-l ferește de trădarea Cărtezanului flator”).

Astfel, prin amploarea și intensitatea ecoului ei pe toate planurile vieții sociale, în egală măsură în literatură, Unirea de la 1859 a fost — așa cum a definit-o Mihail Kogălniceanu — „actul, energie al întregii națiuni” pentru împlinirea destinului său istoric.

Mircea Mancaș

---

documentar • documentar • documentar

Hora Unirii se publică în „Steaua Dunării” din 9 iunie 1856, condusă de Mihail Kogălniceanu. Cîntecul era deja pe buzele tuturor, grație propagandei unioniste. „...se cînta nebunește; și în teatru, unde era interzisă” — ne asigură istoricul Bogdan-Duică. ● Intre 1856 și 1859, un florilegiu de piese, monoloage, canțonete contribuie la răspîndirea ideii Unirii: Păcală și Tîndală de Vasile Alecsandri (1856); Trîmbița Unirii de C. D. Aricescu (1857); O noapte pe

ruinele Tirgoviștei de Petre Grădișteanu (1857); Cometul sau Astronomul vrăjitor de Iorgu Caragiale (1857); Văitorul României de Mihail Pascaly (1858); Cinel-Cinel de Vasile Alecsandri (1858). ● Deși cenzura se opusese cu îndrjire, actorul ieșean N. Luchian a cîntat la premiera piesei Cinel-Cinel cupletul ce conținea versurile „Lelița de la munteni / Vin colca la moldoveni”. Doar intervenția energică a lui C. Negri l-a scăpat pe actor de surghiunul poruncit de cai-

macam. ● Istoricul Theodor T. Burada, în a sa „Istoria teatrului în Moldova”, vorbind despre viața teatrului în anii premermergători Unirii, spune că „...sala teatrului (Național din Iași — n.n.) părea prea îngustă pentru ca să încapă în ea toți doritorii ce se îndesau să vadă jucîndu-se piesele teatrale și mai ales acele cu subiecte naționale”. ● Actorul Al. Evolschi, un înfocat unionist, „cuteieră Moldova, cîntînd cuplete de (Continuare la p. 23)